

керівництва, педагогічний такт, здатність до педагогічної імпровізації, спостережливість, вміння вловлювати настрої не тільки окремої особистості, але і всього колективу – необхідні якості особистості та засоби педагогічного впливу в рамках виконання даної ролі.

Імпровізатор. Під імпровізацією ми розуміємо не тільки «здатність складати вірші, музику, мова без попередньої підготовки», скільки «гнучкість» диригента-хормейстера в процесі роботи. Необхідні «вміння швидко орієнтуватися в нестандартних ситуаціях, здатність швидко переключатися з одних педагогічних методів і прийомів на інші, якщо перші виявляються недостатньо ефективними» [3].

Таким чином, як показують дослідження і практика, роль диригента-хормейстера досить різноманітна і включає в себе безліч знань, умінь і навичок як з педагогічної області, так і зі сфери психології: володіння технікою диригування, методикою роботи з хором, наявність гарного музичного слуху, володіння голосом, хорошу музично-теоретичну підготовку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мусин И. А. О воспитании дирижера : очерки. Л.: Музыка, 1987. 247 с.
2. Никитин Д. В. Немного о структуре личности дирижера // Молодой ученый. 2013. № 8. С. 418–419.
3. Смирнова Т. А. Теорія та методика диригентсько-хорової освіти у вищих навчальних закладах : психолого-педагогічний аспект : монографія. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Горлівка: ПП “Видавництво Ліхтар”, 2008. 445 с.

Світлана Мар'єнко,

студентка 1 курсу,

освітнього ступеня – магістр

факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Наук. керівник: **В. В. Бурназова**, к.пед.н., доцент (БДПУ)

ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МИСТЕЦЬКИХ ТВОРІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ПОНЯТТЯ

Актуальність. Тенденції глобалізації й оновлення навчально-виховного процесу вищої школи в контексті культурологічної парадигми освіти пов'язані з необхідністю формування творчої особистості учня як громадянина майбутнього, носія цінностей та ідеалів культури українського народу, здатного вільно орієнтуватися в різноаспектному світі мистецтва. Особливого значення ці положення набувають у процесі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, здатних послідовно розвивати і збагачувати світогляд молодших школярів засобами мистецтва, оцінювати явища культурного життя суспільства, бути активними посередниками у системі функціонування художньо-естетичних цінностей.

Ступінь досліджуваності проблеми. Проблема інтерпретації мистецьких творів активно досліджується у різних наукових аспектах:

філософському (Л.Архипова, М.Бахтін, Т.Берестецька, С.Бондар, Ю.Борєв, С.Васильєв, Г.Гадамер, Є.Гуренко, В.Дільтей, У.Кен, С.Кримський, П.Рікер, О.Савченко, Ф.Шлейрмахер та ін.); психологічному (Е.Волкова, І.Інгарден, Л.Копець, О.Костюк, О.Леонтьєв, Я.Пономаренко, В.Роменець, С.Рубінштейн, О.Семак, Б.Теплов, В.Шинкарук та ін.); педагогічному (Б.Брилін, Л.Бутенко, О.Ляшенко, В.Крицький, О.Полатайко, О.Щолокова та ін.); мистецтвознавчому (О.Алексєєв, Н.Жукова, О.Котляревська, В.Москаленко та ін.).

Аналіз джерельної бази дозволив зробити висновок про накопичення науковцями певного досвіду з проблеми художньо-педагогічної інтерпретації мистецьких творів у професійній підготовці педагогів. У психолого-педагогічній літературі вітчизняними науковцями підкреслюється важливість та актуальність ролі духовно-естетичних факторів в системі професійної підготовки педагогів (О.Акімова, І.Зязюн, Н.Ничкало, О.Отич, Г.Тарасенко, Л.Хомич, Г.Шевченко, О.Шестоपालук та ін.). Педагогічні дослідження визначають інноваційні технології в професійній освіті вчителя (Р.Гуревич, М.Кадемія, А.Коломієць та ін.), різні аспекти педагогічного спілкування (М.Бахтін, О.Бодальов, Є.Ільїн, В.Кан-Калик, Н.Чепелева та ін.), синтез художніх умінь та емоційно-ціннісної інтерпретації різновидів мистецтв (Б.Неменський), мистецький аспект у професійній підготовці учителя (О.Аліксійчук, В.Бутенко, Г.Васянович, В.Дряпіка, С.Коновець, В.Кудін, Г.Локарева, О.Олексюк, В.Орлов, О.Отич, Г.Падалка, Т.Рейзенкінд, О.Ростовський, О.Рудницька, М.Семко, О.Федій, Б.Юсов та ін.), проблему інтеграції мистецьких дисциплін (Л.Масол, Н.Миропольська, О.Шевнюк, О.Щолокова та ін.), що є важливими для визначення структури готовності майбутнього вчителя початкових класів до художньо-педагогічної інтерпретації мистецьких творів у професійній діяльності.

Мета і методи дослідження визначити сутність художньо-педагогічної інтерпретації мистецьких творів як педагогічного феномену, що характеризується розвиненістю психологічних якостей особистості, висвітлити зміст сучасних досліджень у галузі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до художньо-педагогічної інтерпретації мистецьких творів, аналіз яких забезпечить якісну підготовку студентів вищого педагогічного закладу освіти до професійної діяльності

Сутність дослідження. Сучасні дослідження в галузі філософії, психології, педагогіки, естетики та мистецтвознавства характеризуються високим інтересом до проблеми інтерпретації в процесі аналізу художньої творчості та сприйняття смислових і ціннісних структур мистецьких творів. За переконаннями М.Бахтіна, В.Біблера, Є.Волкової, Є.Гуренка, С.Кримського та ін. ефективність багатьох форм людської діяльності принципово залежить від того, наскільки адекватно і глибоко здійснюється інтерпретація її сенсу. Інтерпретація змісту творів мистецтва дозволяє глибше проникнути у внутрішній світ людини, знайти істинні основи її буття та джерело духовності.

Вважаємо за доцільне здійснити дефінітивний аналіз поняття «інтерпретація мистецьких творів» в психологічному та педагогічному аспектах.

Так, в енциклопедичному словнику знаходимо, що термін «інтерпретація» у перекладі з латинської *interpretatio* означає: 1) опис, пояснення (роз'яснення), тлумачення, розкриття змісту, трактування, переклад на більш зрозумілу мову; 2) посередництво (або освоєння) та творче виконання, художнє тлумачення мистецького твору [1, с. 4] і застосовується щодо осмислення і оцінки різних фактів, процесів і явищ дійсності, що є незрозумілим саме по собі й потребує додаткових зусиль для визначення сенсу.

З точки зору психології, «інтерпретація» – процес, який, зазвичай, описується як «розуміння та пояснення чогось належним чином» або словами, що дають такий ефект. Так, Л. Виготський вважав, що суб'єктивність інтерпретації є «ознакою всякого розуміння взагалі» [2, с. 31]. У психологічних дослідженнях межі застосування герменевтики окреслюються, передусім, вивченням індивідуальних рис особистості: креативності, уяви, фантазії, образного мислення тощо. У зв'язку з цим, герменевтичний метод із самого свого виникнення є власне психологічним методом. Психологічна герменевтика сприяє не лише формуванню в учнів тих чи інших прийомів розуміння, а й, передусім, розвиває в них здатність до розуміння як ключової якості особистості XXI століття (Н. Чепелєва) [9].

Суттєвий вклад у розробку проблематики розуміння в середині минулого століття зробив О. Костюк, саме ним і його науковою школою опубліковані перші ґрунтовні психологічні праці щодо особливостей протікання процесу розуміння. Зокрема, досліджувалося розуміння дітьми байок (Д. Арановська – Дубовіс, В. Бадунін, О. Концева,), казок (Т. Титаренко), загадок, прислів'їв (Н. Балацька), художніх картин (А. Васильєва), літературних образів (Е. Копфенгауз), текстів (Л. Каплан, І. Репіна), віршів (Т. Косма), усних творів (Л. Славіна), сюжетних картин (Н. Стадненко). Дослідження цієї складної проблематики продовжили В. Знаков, Є. Ільїн, А. Коваленко, Ю. Корнілов, Д. Леонт'єв, В. Моляко, Н. Чепелєва та ін. Цими вченими виявлено структурні та динамічні характеристики розуміння і доведено, що розуміння протікає як складний мисленнєвий процес.

Психологічний аспект інтерпретації творів мистецтва розглядається сьогодні й в дисертаційних дослідженнях. Зокрема, праця О. Семак [8] присвячена вивченню особистісних чинників (властивостей), якими зумовлюється успішність розуміння й інтерпретації суб'єктом хореографічного тексту як особливого соціокультурного феномену (форми суспільної свідомості) і специфічного каналу трансляції повідомлення (художнього образу дійсності) засобами пластики (виразних рухів). У дисертації Я. Пономаренко [5] розглядаються особливості інтерпретаційної активності учнів молодшого шкільного віку відносно музичних текстів.

У культурі серед кількох універсальних способів розуміння найбільш відомими й застосовуваними вважаються критика, оцінка, рефлексія та інтерпретація. Так, Л. Архипова вважає, що роль інтерпретації в культурі – створювати реальне текстове пояснення незрозумілого як на рівні особистості людини, так і на рівні загальної культури [1]. Як стверджує М. Попович, «...будівлі, книги, музика живуть тільки тоді, коли їх читають, сприймають, розуміють. Те величезне і бездонне (...) – мовчить, доки ми не

знайдемо ключа до його розуміння» [6, с. 715]. Сучасна мистецька педагогіка у контексті розуміння цим ключем вбачає інтерпретацію.

Педагогічні дослідження суть процесу розуміння характеризують проникненням у внутрішню глибинну семантику мистецьких творів через інтерпретацію його символічних значень, адже будь-який мистецький твір є поєднанням зовнішньої (формальної) структури, яка представлена елементами засобів художньої виразності, та внутрішньої (сміслової), яка містить головний смисл повідомлення, закодований цими засобами (О. Рудницька) [7].

Як стверджують дослідники, герменевтика з самого початку свого існування мала тісний зв'язок з педагогікою: ще за часів античності афінські шкільні вчителі повинні були займатися якщо не вченим поясненням, то хоча простим тлумаченням, герменевтикою текстів (у першу чергу, текстів Гомера та Гесіода), а у XVIII ст. проблема розуміння поставала вже як загальноосвітня (І. Хладеніус, Ф. Шлейєрмахер) [6].

Якщо інтерпретація в герменевтиці розглядається як методологічна основа гуманітарних наук (В. Дільтей), то в сучасній науці може стати світоглядною і методологічною основою педагогічного процесу (О. Олексюк, Г. Падалка, Б. Целковніков та ін.). Зокрема, Г. Падалка наголошує, що герменевтичний підхід у мистецькій педагогіці передбачає «емоційно-ціннісне тлумачення мистецтва з урахуванням соціально-культурних традицій, а також особистісного художньо-творчого досвіду суб'єкта» та сприяє «активізації самостійного художнього мислення студентів, спонуканню до художньої рефлексії, провокує художню свідомість на багатовимірне творче засвоєння мистецьких явищ». У цьому контексті важливо, на думку вченої, «спонукати учнів до емоційного проникнення в образ, виховання смаку до суб'єктивно-індивідуальної інтерпретації, а не тільки до логіко-понятійного тлумачення художніх образів» [4, с. 263-264].

Отже, в забезпеченні системного підходу до організації процесу інтерпретації мистецьких творів особлива роль належить освіті, яка покликана всебічно розвивати людину як особистість, розвивати її таланти, розумові і фізичні здібності, виховувати в неї високі моральні якості, формувати громадян, здатних до свідомого суспільного вибору.

Основні висновки. На підставі здійсненого багатоаспектного аналізу наукових джерел з проблеми дослідження, ми визначаємо *сутність* художньо-педагогічної інтерпретації мистецьких творів як педагогічного феномену, що характеризується розвиненістю психологічних якостей особистості (сприймання, емоції, почуття, естетичні переживання, асоціації, уява), художньо-образного мислення, сформованістю системи знань та умінь художньо-сміслового аналізу мистецьких творів, а також як дії, що полягає у трансляції учителем початкових класів художньої оцінки мистецького твору молодшим школярам з метою емоційно-естетичного впливу на свідомість учнів.

На нашу думку, художньо-інтерпретаційна діяльність майбутніх учителів музичного мистецтва допоможе реалізувати основні навчально-виховні завдання загальної системи освіти, творчо здійснювати художньо-педагогічну діяльність у школі та забезпечити формування високого рівня мистецької культури школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архипова Л.Д. Роль інтерпретації в культурі: автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.04 / Л.Д. Архипова. – Інститут філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України – Київ, 2002. – 15 с.
2. Выготский Л.С. Психология искусства / Л.С. Выготский. // ред. М.Г.Ярошевского – М., 1987. – 400 с
3. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посібник для вчителів / Л.М. Масол, О.В. Гайдамака, Е.В. Белкіна, О.В.Калініченко, І.В. Руденко. – Х.: Веста: Вид-во «Ранок», 2006. – 256 с.
4. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) – / Г.М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
5. Пономаренко Я.Г. Особистісні детермінанти інтерпретації молодшими школярами музичного тексту: автореф. дис... канд. психол. наук. 19.00.07. / Я.Г.Пономаренко. – К., 2006. – 24 с
6. Попович М. Нарис історії культури. / М. Попович. – К.: «Артек», 2001. – 728 с.
7. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. / О.П.Рудницька. – Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2005. – 360 с.
8. Семак О.О. Особистісні кореляти успішності інтерпретації хореографічного тексту: автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / О.О. Семак. – Київ, 2002. – 21 с.
9. Чепелева Н.В. Розуміння – Інтерпретація – Діалог / Н.В.Чепелева. // «Arsvetus – Arsnova»: М.М. Бахтін. – К.: Гнозис, 1997. – С. 58-76
10. Щолокова О.П. Методика викладання світової художньої культури: підручник / О.П. Щолокова. – К., 2009. – 288 с.

Тамара Онищук,

студентка 1 курсу

Факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Наук. керівник: **І. В. Дубінець,**

к.пед.н., доцент (БДПУ)

СУЧАСНИЙ УЧИТЕЛЬ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ НОВОЇ ШКОЛИ

Сучасний світ – це світ творчих, креативних особистостей, і вершин у ньому досягають лише ті, хто мислить неординарно, творчо, хто намагається нестандартно розв'язувати будь-які проблеми.

Сучасний учитель музичного мистецтва, який же він? Це вмілий учень, який, щоб залишатись професіоналом, повинен постійно вдосконалювати свої знання і навички.

Особливі професійні і суспільні функції вчителя – необхідність бути завжди на виду у найоб'єктивніших суддів – своїх вихованців, зацікавлених батьків, які пред'являють підвищені вимоги до особистості учителя та його морального обличчя. Вимоги до вчителя – це система професійних якостей, які визначають успішність педагогічної діяльності.